

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi

VIITE: Oikeusministeriön lausuntopyyntö 28.10.2014, OM 3/41/2014

METSÄHALLITUKSEN LAUSUNTO LUONNONSUOJELU- JA YMPÄRISTÖRIKOSSÄÄNNÖSTEN TARKISTAMISTA VALMISTELLEEN TYÖRYHMÄN MIETINNÖSTÄ

Oikeusministeriö on pyytänyt Metsähallitukselta lausuntoa luonnonsuojelu- ja ympäristörikossäännösten tarkistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä.

Mietinnössä ehdotetaan, että rikoslain 48 lukuun lisättäisiin uusi törkeää luonnonsuojelurikosta koskeva rangaistussäännös. Luonnonsuojelurikos voitaisiin ehdotuksen mukaan arvioida törkeäksi, jos se on kokonaisuutena arvostellen törkeä ja siinä tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä, rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai sillä aiheutetaan vakavaa vaaraa tai vahinkoa eliölajin, luonnonalueen tai muun luontoon kuuluvan kohteen säilymiselle. Rangaistukseksi esitetään vankeutta vähimmillään neljä kuukautta ja enimmillään neljä vuotta.

Luonnonsuojelu- ja ympäristörikossäännöksiä on mietinnössä pyritty uudistamaan siten, että rikosten luonne talousrikoksina tulisi paremmin esille ja niistä säädettävät seuraamukset vastaisivat paremmin rikosten moitittavuutta. Muutoksella ei pyritä laajentamaan rangaistavuuden alaa vaan korostamaan törkeimpien rikosten moitittavuutta.

Mietinnössä esitetyn mukaisesti esimerkiksi jonkin eläin tai kasvilajin tahallista hävittämistä kokonaan sukupuuttoon olisi lähtökohtaisesti pidettävä törkeänä luonnonsuojelurikoksena. Kuten mietinnössäkin tuodaan esiin, nykyisellään joidenkin uhanalaisten eläinten rikosoikeudellinen suoja määräytyy osin sattumanvaraisesti: esimerkiksi metsästyslain mukaisten riistaeläinten tappamiseen (susi, ahma jne.) voidaan soveltaa törkeän metsästysrikoksen rangaistussäännöstöä, jonka enimmäisrangaistus on neljä vuotta vankeutta. Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettujen uhanalaisten eläinlajien tappamiseen puolestaan soveltuu nykyisellään luonnonsuojelurikos, jonka enimmäisrangaistus on kaksi vuotta. Myös Ruotsin lainsäädännössä tunnetaan törkeä luonnonsuojelurikos, jonka maksimirangaistus on neljä vuotta vankeutta. Norjassa törkeästä luonnonsuojelurikoksesta enimmäisrangaistus on kolme vuotta vankeutta.

Metsähallituksen mielestä törkeän luonnonsuojelurikoksen lisäämisellä lakiin yhtenäistetään nykyistä oikeustilaa eri laeissa suojeltujen lajien suhteen sekä rangaistusasteikkoa yhdenmukaistamalla.

Metsähallitus esittää tulevan lain soveltamisen selkeyden kannalta, että lain esitöissä pyrittäisiin mahdollisuuksien mukaan kuvaamaan käytännön esimerkein tilanteita, joissa kvalifiointiperusteet voisivat täytyä. Esimerkiksi suunnitelmallisuuden kuvaamisessa voisi olla mainittuna uhanalaisen lajin tai luontotyyppin viranomaistietojen hyväksikäyttö tai nykyaikaisen valvontatekniikan hyödyntäminen rikoksen valmisteluvaiheessa ja toteutuksessa.

Ehdotuksessa todetaan törkeän luonnonsuojelurikoksen tunnusmerkistökäsitteiden osalta, että kokonaisarvostelussa lieventävänä seikkana voidaan pitää sitä, että tekoon olisi tosiasiallisesti voinut saada poikkeuslupa. Metsähallitus toteaa, että luonnonsuojelulain mukaisilla suojelualueilla (kansallispuistot, luonnonpuistot, muut luonnonsuojelualueet) poikkeus rauhoitussäännöksistä on yleensä mahdollista saada tiettyihin toimintoihin, joilla kuitenkin saattaa joissain tilanteissa olla huomattavan vahingollinen vaikutus suojelluille tai rauhoitetuille alueille. Mietinnön nykyinen teksti saattaa johtaa siihen ongelmalliseen käsitykseen, ettei esimerkiksi malminetsintää harjoittava toimija voisi missään tilanteessa syyllistyä (törkeään) luonnonsuojelurikokseen suojelualueilla. Metsähallitus pitää tärkeänä selventää perusteluissa, ettei poikkeuslupaa koskevalla arvioinnilla tarkoiteta toiminnan lajia sinänsä vaan korkeintaan sitä, olisiko kyseisen *sisältöiselle* teolle voinut saada haettaessa poikkeuslupa.

Törkeää ympäristön turmelemista koskevaan rangaistussäännökseen lisättäisiin mietinnön mukaan kaksi ankaroittamisperustetta (huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelu, erityinen suunnitelmallisuus). Tämä ankaroittamisperusteiden muutos siirtäisi yksittäisiä aiemmin ympäristön turmelemisena rangaistavia rikoksia arvioitavaksi törkeänä ympäristön turmelemisena. Metsähallitus pitää taloudellisen edun tavoittelun ja suunnitelmallisuuden huomioimista törkeän ympäristön turmelemisen teonkuvauksessa kannatettavana.

Työryhmä on pohtinut myös sitä, olisiko ympäristön turmelemista koskevia rikosnimikkeitä tarpeen muuttaa niin, että ne vastaisivat paremmin näiden rikosten luonnetta vaarantamisrikoksina. Mietinnössä luonnonsuojelu- ja ympäristörikossäännösten tarkistamisesta on jätetty kolme eriävää mielipidettä koskien rikosnimikkeen ”ympäristön turmeleminen” muuttamista nimikkeeksi ”ympäristön vaarantaminen”. Työryhmän enemmistö on kuitenkin pitäytynyt entisessä nimikkeessä mm. sillä perusteella, että tuomioistuimen on nimikkeestä huolimatta arvioitava, onko kyse vaarantamisesta vai vahingon aiheuttamisesta. Metsähallitus toteaa, että rikosnimikettä oleellisempaa on säännöksen ja hallituksen esityksen perusteluiden tekstisisältö. Lakiesityksen perusteluissa olisikin hyvä tuoda selvästi esiin teon luonne vaarantamisrikoksena. Tämä tarkoittaa, että tunnusmerkistö täyttyy myös silloin, kun teko on ”omiaan aiheuttamaan” ympäristön pilaantumista.

Metsähallitus yhtyy mietinnössä ilmaistuun yleiseen tavoitteeseen tehostaa luonnonsuojelurikosten tutkintaa. Törkeiden luonnonvararikosten osalta tulisi lisäksi kiinnittää erityistä huomiota valvontaan, koska teot sijoittuvat yleensä ”metsän suojaan”. Metsähallitus haluaa tuoda esiin myös luonnonsuojelun ohjelma-alueiden ja yksityisten luonnonsuojelualueiden sekä säädösvalmistelussa olevien alueiden valvonnan puutteet. Tällä hetkellä valvontaa tekee vain alueen haltija vailla

viranomaisten oikeuksia. Metsähallituksen erätarkastajan toimivaltuudet ovat rajatut vain valtion omistamiin ja Metsähallituksen hallitsemiin maa- ja vesialueisiin.

Törkeän luonnonsuojelurikoksen säätäminen tarkoittaa ehdotuksen mukaan muutosta myös Metsähallituksen erävalvonnasta annettuun lakiin. Haltuunottoa koskevaan 9 §:ään lisättäisiin maininta siitä, että erätarkastajalla on oikeus ottaa haltuun törkeän luonnonsuojelurikoksen kohde ja sen tekemisessä käytetty väline. Metsähallitus pitää lisäystä johdonmukaisena rikoslakiin ehdotettujen muutosten vuoksi.

Lausunnosta lisätietoa antaa lakimies Johanna Korpi, 0205 64 4414.

Esa Härmälä
pääjohtaja